

Znanstveni kolokvij

Povijest u javnom prostoru: Markiranje prostora – spomenici i spomen-obilježja

3.12.2021.

Kiofest

Povijest u javnom prostoru:
Markiranje prostora – spomenici i spomen-obilježja

Organizacijski odbor:

Magdalena Najbar-Agičić, predsjednica

Igor Duda

Stevo Đurašković

Vlatka Filipčić Maligec

Branimir Janković

Snježana Koren

Organizator:

Kliofest, udruga za promicanje kulture povijesti

www.kliofest.hr

e-mail: kliofest@gmail.com

Znanstveni kolokvij

Povijest u javnom prostoru 2021.

Markiranje prostora – spomenici i spomen-obilježja

3. prosinca 2021.

Program

15:00-16:45 **Sesija** Moderira Snježana Koren

Irena Radej Miličić i Magdalena Najbar-Agičić: *Ban i njegov spomenik*
Sanja Lončar i Ivica Pandža Orkan: *Spomen-obilježja Domovinskog rata (1991.-1995.) na području Sisačko-moslavačke županije. Od projekta evidentiranja i dokumentiranja prema odgovarajućem održavanju, upravljanju i korištenju.*

Marko Medved: *Markiranje i pitanje nedefiniranih identiteta na području grada Rijeke*

Amer Maslo i Ajdin Muhedinović: *Uloga spomenika i spomen obilježja u bosanskohercegovačkom društvu: nekoliko primjera korištenja "povijesti" u javnom prostoru*

Tena Starčević: *Reprezentacija žena u javnom prostoru grada Zagreba na primjeru spomen-popsja iz razdoblja socijalizma*

16:45-17:00 **Pauza**

17:00-19:00 **Okrugli stol: Kakve spomenike i rasprave o njima (ne) trebamo?** Moderira Branimir Janković

Uvodno izlaganje: Antonio Grgić: *Spomenici Ivana Meštrovića kao medijator društvene pomirbe u SAD-u i Republici Hrvatskoj*

Sudjeluju: Vjeran Pavlaković, Sanja Horvatinčić, Marko Špikić

Znanstveni skup je treći u nizu, a zamišljen je kao nastavak inicijative pokrenute prije dvije godine koja je rezultirala kolokvijem *Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive – hrvatska i inozemna iskustva* održanim 2019. te kolokvijem *Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive – Je li Drugi svjetski rat gotov?* održanim 2020. godine. Na tim se kolokvijima raspravljalo o mjestu povijesti u javnom prostoru kao i o politici povijesti u raznim njezinim aspektima.

Ove godine nastavit će se rasprava o javnoj povijesti kao području javne djelatnosti i kao temi historiografskih istraživanja te njezinom mjestu u obrazovnom sustavu, odnosno o politikama povijesti. Fokus će biti usmjeren na pitanje spomenika i drugih spomen-obilježja, te na različite aspekte politike povijesti vezane uz podizanje spomenika i odnos prema njima, što je čest izvor kontroverzi u Hrvatskoj, a u zadnje vrijeme i jedna od vodećih svjetskih tema.

Antonio Grgić

*Institut za teoriju arhitekture, povijest umjetnosti
i kulturne studije TU Graz*
antoniogrgich@gmail.com

Spomenici Ivana Meštrovića kao medijator društvene pomirbe u SAD-u i Republici Hrvatskoj

Meštrovićeve skulpture *Kopljaničnik* i *Strijelac* prikazuju dvojicu Indijanaca na konjima i od 1928. nalaze se na prominentnom javnom prostoru grada Chicaga. Zadnju godinu postale su objektom moderirane i službene političke rasprave o umjetnosti u javnom prostoru. Ta čikaška rasprava dio je šire društvene rasprave u SAD-u o vlastitoj prošlosti i djelomično je rezultat dugogodišnjeg procesa pomirenja s nasljednicima autohtonih američkih naroda koji su bili žrtve kolonijalizma i genocida. Kao najvidljivija umjetnička materijalizacija prevladavajućih društvenih vrijednosti, američki spomenici u javnom prostoru služe zadnjih godina kao medijatori te pomirbe, pomirbe koja, doduše, povremeno izgleda kao ulični građanski rat.

Čikaška rasprava o umjetnosti u javnom prostoru bi, u krajnjoj instanci, mogla rezultirati uklanjanjem Meštrovićevih skulptura iz javnog prostora Chicaga. Pošto je autor tih skulptura hrvatski kipar, vijest o tome je u hrvatskoj javnosti izazvala brojne, kako službene, tako i neslužbene, medijske reakcije. Te reakcije zauzimale su različite pozicije i bile su interesantne na nizu razina. Većina službenih reakcija išla je u smjeru dociranja američkoj strani, previđajući mogućnost ovdašnje inicijacije sličnog procesa društvene pomirbe koristeći istu metodologiju široke rasprave o spomenicima u javnom prostoru.

Doc. dr. sc. Sanja Lončar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

sloncar@ffzg.hr

Ivica Pandža Orkan, um. puk.

Ivana Mažuranića 10, Sisak

aidrs.orkan@gmail.com

Spomen-obilježja Domovinskog rata (1991.-1995.) na području Sisačko-moslavačke županije. Od projekta evidentiranja i dokumentiranja prema odgovarajućem održavanju, upravljanju i korištenju

U izlaganju se govori o višegodišnjem izvaninstitucionalnom projektu evidentiranja i dokumentiranja spomen-obilježja Domovinskog rata (1991.-1995.) na području Sisačko-moslavačke županije. Sisačko-moslavačka županija bila je teško pogođena ratnim djelovanjem. Ovdje je poginulo više od 2100 vojnika i civila, zbog čega postoji veliki broj memorijalnih lokacija. Projekt je rezultirao izradom popisa i dokumentacije za više od 270 spomen-obilježja, među kojima su masovne grobnice, spomenici, spomen-ploče, spomen-biste, spomen-kapele, spomen-sobe, spomen-parkovi, spomen-gajevi i dr., na području svih jedinica lokalne samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji (Grad Sisak, Grad Petrinja, Grad Glina, Grad Hrvatska Kostajnica, Grad Kutina, Grad Novska, Grad Popovača, Općina Gvozd, Općina Topusko, Općina Lekenik, Općina Martinska Ves, Općina Dvor, Općina Donji Kukuruzari, Općina Sunja, Općina Majur, Općina Hrvatska Dubica, Općina Jasenovac, Općina Lipovljani, Općina Velika Ludina). Na temelju prikupljene građe govori se o osnovnim karakteristikama spomen-obilježja i memorijalnih lokacija. U izlaganju se analizira postojeće stanje te se propituju mogućnosti i potrebe upravljanja memorijalnom baštinom, uključujući pitanja održavanja, prezentiranja i interpretiranja, kao i korištenja u edukativne i druge svrhe.

Amer Maslo

Orijentalni institut UNSA, Sarajevo
amermaslo9@gmail.com

Ajdin Muhedinović

Institut za historiju UNSA, Sarajevo
muhedinovicajdin@gmail.com

Uloga spomenika i spomen obilježja u bosanskohercegovačkom društvu: nekoliko primjera korištenja “povijesti” u javnom prostoru

Dodatno opterećenje ionako kompleksnoj svakodnevnici bosanskohercegovačkog društva nerijetko znaju predstavljati rasprave o spomenicima, spomen-obilježjima, nazivima ulica, škola i drugih institucija. Različite percepcije prošlosti u Bosni i Hercegovini ostavljaju prostor vladajućim nacionalnim strukturama da manipuliraju i (zlo)upotrebjavaju povijest s ciljem izgradnje njima odgovarajućih narativa. Za (zlo)upotrebom povijesti se zna posegnuti i u onim momentima kada se pažnja javnosti s realnih problema s kojima se susreće Bosna i Hercegovina treba preusmjeriti u nekim drugim pravcima. Na ovom mjestu će na konkretnim primjerima biti prikazano na koji način predstavnici konstitutivnih naroda koriste i koja je uloga spomenika i spomen-obilježja u Bosni i Hercegovini te koji su uzroci i posljedice takvog korištenja. U ovom izlaganju posebna pažnja bit će posvećena spomen-obilježju osmanskim vojnicima koji su poginuli osvajajući Bosnu 1463. godine u Sanskom Mostu i raspravi o preuređenju spomen-parka borcima Narodnooslobodilačke borbe na Vracama u Sarajevu kao primjerima nekih oblika dnevnopolitičke manipulacije prošlošću i kreiranju historijski neutemeljenih narativa u javnom prostoru u suvremenoj Bosni i Hercegovini.

Izv. prof. dr. sc. Marko Medved

Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci

marko.medved.rijeka@gmail.com

Markiranje i pitanje nedefiniranih identiteta na području grada Rijeke

Autor iznosi nekoliko primjera izostanka ili nepotpuna markiranja nestalih objekata u centru grada Rijeke promatrajući to pitanje u vidu nedovoljno definiranih identiteta gradskih kvartova. Zatvaranje nekoliko crkava uslijed jozefinističkih reformi u 18. stoljeću, industrijalizacija zapadnih dijelova grada u 19. stoljeću te raspad stoljetnih monarhija i promjene državne pripadnosti u 20. stoljeću, s čime je bio povezan naprasni odlazak ljudi, uzrokovali su gubitak memorije. Markiranje više objekata i toponima pomoglo bi premostiti radikalne povijesne prekide koji su obilježili prošlost višenacionalnog grada i doprinijelo bi očuvanju spomena na riječku prošlost. Pritom je, po mišljenju autora, nužna aktivnija prisutnost riječkih povjesničara u definiranju identiteta grada.

Doc. dr. sc. Irena Radej Miličić
Izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo
Sveučilište Sjever, Koprivnica

imilicic@unin.hr
mnajbar@unin.hr

Ban i njegov spomenik

Spomenici, pored drugih spomen-obilježja i imena ulica i trgova, igraju vrlo značajnu ulogu u politici povijesti svih režima. Služe markiranju javnog prostora i transmisiji poželjnih, često (uvijek i nužno) ideološki obojenih narativa koji trebaju postati temelj zajedničke vizije prošlosti. Ovo nije rezervirano isključivo za nedemokratske režime. Ako zanemarimo predmoderno doba koje ima svoja obilježja i značenje, od 19. stoljeća spomenici junacima nacionalne povijesti predstavljaju važan element ispisivanja povijesti modernih nacija. Danas ih često doživljavamo kao nesporne i nastale na temelju posvemašnjeg konsenzusa, iako to obično nije bio slučaj prilikom podizanja spomenika ni tada, kao što nije ni danas. U izlaganju će se govoriti o okolnostima podizanja i sudbini prvog spomenika istaknutoj političkoj ličnosti hrvatske povijesti: banu Josipu Jelačiću. Primjer Jelačićeva spomenika točka je oko koje je moguće ne samo pratiti i ispričati hrvatsku povijest u zadnjih nešto više od stoljeće i pol, nego i razmotriti ulogu spomenika generalno.

Tena Starčević

Javorinska 14

10000 Zagreb

tena.starcevic@gmail.com

Reprezentacija žena u javnom prostoru grada Zagreba na primjeru spomen- poprsja iz razdoblja socijalizma

U razdoblju socijalizma u javni se prostor grada Zagreba u većoj mjeri postavljaju spomen-poprsja posvećena ženama kao povijesnim ličnostima što je bilo u skladu sa socijalističkom propagandom dokidanja neravnopravnog položaja žena i muškaraca. Međutim, socijalistički projekt emancipacije žena već se 70-ih godina našao na udaru feminističke kritike, stoga je zanimljivo promotriti zbog kojih se razloga većina spomenika koji prikazuju žene uklanja iz javnog prostora nakon promjene političkog sustava. Oslanjajući se na pristup feminističke kritike, nastojat ću objasniti jesu li spomenici koji prikazuju žene kao povijesne ličnosti iz javnog prostora uklanjani kako bi se izbrisalo pamćenje na kontinuitet njihove emancipacije ili je njihovo uklanjanje u službi općeg odnosa prema jugoslavenskom nasljeđu. Također ću se osvrnuti na pitanje jesu li formalno-stilske karakteristike spomen-poprsja utjecale na prakse brisanja pamćenja.

www.kliofest.hr
www.historiografija.hr

kliofest